

JARSHYSY ВЕСТНИК

QAZAQSTAN RESPÝBLIKASY ZAǞNAMA JÁNE QUQYQTYQ AQPAPAT INSTITÝTYNYŇ JARSHYSY
BULLETIN OF INSTITUTE OF LEGISLATION AND LEGAL INFORMATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ВЕСТНИК ИНСТИТУТА ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И ПРАВОВОЙ ИНФОРМАЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ISSN 1994-408X

ҚАЗАҚСТАН
ТӘУЕЛСІЗДІГІНЕ
30 ЖЫЛ

**Заң ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі,
еңбек сіңірген ғылым қайраткері С.З. ЗИМАНОВТЫҢ (1921-2011)
100 жылдығына арналған арнайы шығарылым**

**Специальный выпуск, посвященный 100-летию
доктора юридических наук, профессора, академика НАН РК,
заслуженного деятеля науки С.З. ЗИМАНОВА (1921-2011)**

Qazaqstan Respyblıkasy Zaınnama jáne quyqytyq aqparat instıtytynyń

JARSHYSY

gylymi-quyqytyq jýrnal

Заң ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, еңбек сіңірген ғылым қайраткері С.З. ЗИМАНОВТЫҢ 100 жылдығына арналған арнайы шығарылым (1921-2011)

Құрылтайшы және баспагер:
«Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары www.zqai.kz сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша диссертациялардың негізгі ғылыми нәтижелерін жариялауға арналған басылымдар тізіміне енгізілген (ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж. №894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәрпеков Р.Қ. - Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) – (төраға)
Абайділдинов Е.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург, Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)
Моисев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Унзила Шапақ – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)

Бас редактор

Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к.

Редакциялық алқа құрамы

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген мәдениет қайраткері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов, Ресей)
Жанғарашев Р.М. – LL.M (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Қазбаева Ә.Ғ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Казиев З.Ғ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Қайырбаева Л.К. – PhD (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Князова А.Ж. – LL.M (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Қоныс В.Т. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Нұрғазин Б.Қ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Ғ. – PhD (Челябинск, Ресей)
Примашев Н.М. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен, Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек, Қырғызстан)

Журнал редакциясы

Джамбуршин К.А.
Колтубаева Г.Б.
Тасирова А.С.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
тел.: 8 (7172) 26-61-29

Қазақстан Республикасы Ақпарат және коммуникациялар министрлігі
Ақпарат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 17761-Ж 25.06.2019 ж.
(Алаштық есепке қою кезі
№6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы: Қазақстан Республикасы, 010000, Нұр-Сұлтан қ., Қабанбай-батыр даңғ., 19, Е-блогы, 306-каб., тел.: 8(7172) 26-61-22
www.zqai.kz, E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Редакция бағанасы 5
I-бөлім

Кіріспе сөздері

Қ.Ә. МӘМИ, Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесінің төрағасы, заң ғылымдарының докторы, профессор 8

Ю.А. ТИХОМИРОВ, Ресей Федерациясы Үкіметінің жанындағы Заңнама және салыстырмалы құқықтану институтының жария-құқықтық зерттеулер орталығы меңгерушісінің орынбасары, халықаралық салыстырмалы құқық академиясының корреспондент-мүшесі, Ресей Федерациясының еңбек сіңірген ғылым қайраткері, заң ғылымдарының докторы, профессор.....11

И.И. РОГОВ, Нұрсұлтан Назарбаев Қоры атқарушы директорының орынбасары, Қазақстан Республикасынан Еуропа Кеңесі Венециялық комиссиясының мүшесі, заң ғылымдарының докторы, профессор.....12

Ж.Қ. АСАНОВ, Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының Төрағасы, заң ғылымдарының кандидаты.....13

Е.Б. СЫДЫҚОВ, Еуразия ұлттық университетінің ректоры. Л. Н. Гумилев, ҚР ҰҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор.....14

А.А. МАКАРЦЕВ, Новосібір мемлекеттік Экономика және басқару Университетінің ғылыми жұмыс және қосымша білім беру жөніндегі проректоры, заң ғылымдарының кандидаты, Новосібір мемлекеттік экономика және басқару университетінің ғылыми жұмыс және қосымша білім беру жөніндегі проректоры.....16

Е.С. МЕРЗАДИНОВ, Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары Академиясының ректоры, заң ғылымдарының кандидаты.....16

М.Б. БЕКЕТАЕВ, Қазақстан Республикасының Әділет министрі.....17

Баяндамалар

Қ.С. СҰЛТАНОВ Ұлт келбеті.....19

Р.Қ. СӘРПЕКОВ Парасатты өмір жолы.....24

Қ.Б. САФИНОВ Академик С.З. Зимановтың заманауи нормашығармашылықтағы шығармашылық мұрасының орны мен маңызы».....29

Б.М. ИМАШЕВ Академик С.З. Зиманов – заң ғылымының негізін қалаушы.....36

М.К. СҮЛЕЙМЕНОВ Академик С.З. Зиманов және оның Қазақстанда заң ғылымының қалыптасуындағы рөлі.....39

Ө.Ш. ЖАЛАИРИ Академик С.З. Зиманов «Қазақ Ата заңдарының бастаулары жөнінде.....42

С.Н. СӘБІКЕНОВ Академик Салық Зиманов – қазіргі заманның көрнекті заңгер ғалымы, қазақ заң ғылымының негізін қалаушы.....47

С.Ф. УДАРЦЕВ Жауынгер: академик өмірбаянының эпизодтары (С.З. Зимановтың туғанына 100 жыл толуына орай).....50

М.Т. ӘЛІМБЕКОВ Заңғар тұлға, ұлы ұстаз, ғұлама ғалым.....55

Д.Л. БАЙДЕЛДИНОВ Академик С.З. Зимановтың Қазақстанның құқықтық жүйесінің және жоғары білім беру жүйесінің қалыптасуы мен дамуындағы рөлі мен үлесі.....57

Н.О. ДУЛАТБЕКОВ Зиманов мұрасының өміршеңдігі туралы.....61

Е.А. ГУЩИНА Ресей Федерациясының құқықтық сала қызметінде цифрлық трансформацияның заманауи беталыстары.....65

З.Х. БАЙМОЛДИНА Академик С.З. Зимановтың заманауи жағдайда сот билігінің дамуы туралы идеяларының өзектілігі.....72

Е.О. АЛАУХАНОВ Салық Зиманов: азамат, патриот және ғалым.....78

А.А. СМАҒҰЛОВ Академик С.З. Зимановтың мемлекетіміздің заң шығару қызметіндегі еңбегі.....82

В.А. ШАРШУН Ұлттық құқықтық жүйені цифрландырудың кейбір мәселелері туралы.....84

С.А. КАЛИНИН Ғылыми және басқарушылық таным жүйесіндегі теориялық заңтану.....93

А.С. ИБРАЕВА, С.С. ДЮСЕБАЛИЕВА Академик Зиманов Салық Зиманұлының Қазақстандағы заң білімін дамытудағы рөлі.....102

Ж.И. ИБРАГИМОВ С. Зимановтың еңбектеріндегі қазақ құқығының ролі.....	104
Е.Б. АБДРАСУЛОВ Академик Салық Зиманов және Қазақстанның мемлекеттік егемендігінің теориялық мәселелері.....	106
Ғалымдар академик С. Зимановтың қызметі туралы	
Ж.Х. ҚОСАНОВ С. Зиманов мемлекеттің жер қойнауы қатынастарына қатысу ерекшеліктері жөнінде.....	114
Р.Т. НҰРТАЕВ Академик С. З. Зимановтың Қазақстан заң ғылымын дамытуға арналған идеяларын экстрополяциялау туралы.....	118
Академик Салық Зимановтың мемлекеттік тілді дамытуға қосқан үлесі	
А.К. МАХАМБЕТОВА Қазақ тілінің мемлекеттік мәртебесін бекітудегі С. Зимановтың ролі	134
Ж.М. ТҰРАРОВА Ардагер ерлігі ұрпаққа үлгі	140
Л.С. ТҰРҒАНБАЕВА, Т.С. ЕРЕМЕНКО Ұлағатты ұстаз және заң ғылымының кеменгері (академик және қоғам қайраткері С.З.Зимановтың 100-жылдығына орай)	147
А.А. ХАМЗИНА Тағылымы мол тәлімгер	155
II-бөлім	
Конституциялық және әкімшілік құқық	
Т.С. БИНДЮКОВА Мемлекет қайраткерлерінің еңбектеріндегі Қазақстан тәуелсіздігінің қалыптасуының кейбір тарихи аспектілері туралы.....	160
Н.В. СУДИЛОВСКАЯ Беларусь Республикасындағы ақпарат, ақпараттандыру және ақпаратты қорғау саласын реттейтін құқықтық актілердің терминдік жүйесі («Ақпарат, ақпараттандыру және ақпаратты қорғау туралы» Беларусь Республикасының заңы мысалында).....	166
Б.К. СЫЗДЫҚ, А.Ж. ӘБДІЖӘМІ Қазақ құқықтық мәдениеті: тамыры мен көкжиегі.....	173
Б.К. СЫЗДЫҚ, С.И. КӨПЖАСАРОВА Билер институты – қазақ құқығының алтын арқауы.....	180
В.Е. ЭЧИН, Е.В. ЭЧИНА Қауіпсіздік феноменін түсу проблемасы Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігінің негізі ретінде.....	189
Азаматтық және азаматтық-процестік құқық	
Қ.Қ. САБИРОВ Қазақстанда жылжымайтын мүлікпен жасалатын мәмілелердің цифрлық нысандарын енгізу перспективалары.....	198
Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс	
А.Б. БАЙСҰЛТАНОВ, А.Ф. САТТАРОВА Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу: құқықтық және ұйымдастыру-тактикалық аспектілері.....	205
Б.Қ. БЕКЕТОВА Жасырын тергеу әрекеттері, жедел-ізвестіру және қарсы барлау қызметтерінің материалдарын қылмыстық іс бойынша дәлелдеме ретінде қолдану мәселелері.....	217
С.С. ҚАРЖАУБАЕВ Экономикалық құқық бұзушылықтардың даму тарихының кеңестік кезеңге дейінгі кезеңі	225
Б.Ж. ҚЫЗДАРБЕКОВА Күзетпен ұстау орындарының қалыптасуы кезеңіндегі олардың қызметінің құқықтық негіздері мәселесі туралы.....	233
Д.А. ФИНК, А.В. ПИПТЮК Қазақстан және Ресей заңнамасында адвокаттың сот төрелігі және қылмыстық-процессуалдық ақпаратына қол жеткізу құқығын регламенттеу	242
Қ.А. ЧАТЫРБАЕВ, К.О. ЕСТИБАЕВ Терроризмді алдын алудың құқықтық мәселелері	248
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	
Н.С. ҚАЛА, Р.М. АНАРОВА Лайықты еңбек тұжырымдамасы негізінде ТМД елдерінің экономикасы мен еңбек нарығын талдау	254
М.А. СӘРСЕМБАЕВ Егеменді Қазақстанның 1993 жылғы және 1995 жылғы конституцияларының сыртқы саяси аспектілері (салыстырмалы-құқықтық талдау).....	260
Б.Ю. ШӘНГІРБАЕВА БҰҰ Адам құқықтары жөніндегі комитетінің Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіні имплементациялаудағы прогрессивті ролі.....	269
Құқықтық мониторинг	
А.Б. ҚАЙЖАҚПАРОВА Кәсіпкерлік және өзге де қызметтің рұқсат беру жүйесі: Қазақстанның қолданыстағы заңнамасын талдау	275
А.Қ. ҚАНАТОВ, М.Д. ҚАРАЖАНОВ, Ж.Д. БАҚТИЯРОВ Түрме денсаулық сақтау қызметінің медициналық көмек көрсетуі (кейс әдісі).....	283
А.Қ. ҚАНАТОВ, О.С. ҚАРАҚОЖАЕВ Сотталғандарға медициналық қызмет көрсету мәселесіне (заңнамалық қамтамасыз ету).....	293
С.С. ШЕШЕНБАЕВА Қазақстандағы сауда қызметін реттеудің құқықтық рәсімдерінің жетілмегендігінің кейбір аспектілері.....	300
Жас ғалым мінбері	
Е.Б. АХМЕТОВ, Н. СӘУЛЕН, А.Н. ОСПАНОВА Әкімдердің сайланбалылығы және Қазақстан Республикасында жергілікті мемлекеттік өзін-өзі басқарудың тиімділігін арттыру мәселелері	305
Ю.С. КОСТЯНАЯ Жануарларды қорғау жөніндегі заңнаманы жетілдіру мәселелері.....	314
М.М. ҚҰЛБАЕВА Тергеу судьясының кепілді санкциялау кезінде жеке адамның конституциялық құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етудің кейбір мәселелері.....	326
Ғылыми өмір хроникасы	
ҚР ҰҒА академигі, еңбек сіңірген ғылым қайраткер, заң ғылымдарының докторы, профессор С. З. Зимановтың 100 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама	335
ҚР ҰҒА академигі, еңбек сіңірген ғылым қайраткер, заң ғылымдарының докторы, профессор, С. З. Зимановтың 100 жылдығына арналған «Өнегелі өмір» кітап көрмесі туралы ақпараттық хабарлама	341

ВЕСТНИК

Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан

научно-правовой журнал

Специальный выпуск, посвященный 100-летию
доктора юридических наук, профессора, академика НАН РК,
заслуженного деятеля науки С.З. ЗИМАНОВА (1921-2011)

Учредитель и издатель:

РГП на ПХВ «Институт законодательства
и правовой информации
Республики Казахстан»
Издается с 2006 года

Все материалы журнала размещаются на
сайте www.zqai.kz

Включен в перечень изданий для публикации
основных научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета

Сарпеков Р.К. – Заслуженный деятель
Казахстана (Нур-Султан, Казахстан) –
(председатель)
Абайдылинов Е.М. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург, Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Узила Шапак – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)

Главный редактор

Дюсенов Е.А. – к.ю.н.

Состав Редакционной коллегии

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный деятель
культуры РК (Нур-Султан, Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов, Россия)
Джангарашев Р.М. – LLM (Нур-Султан,
Казахстан)
Казбаева А.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казахстан)
Каирбаева Л.К. – PhD (Нур-Султан,
Казахстан)
Киязова А.Ж. – LLM (Нур-Султан,
Казахстан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казахстан)
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Нургазинов Б.К. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Нурмагамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Россия)
Примашев Н.М. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Каменно-
горск, Казахстан)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)

Редакция журнала

Джамбуршин К.А.
Колтубаева Г.Б.
Тасирова А.С.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
тел.: 8 (7172) 26-61-29

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 17761-Ж
от 25.06.2019 г. Комитета информации
Министерства информации и коммуникаций
Республики Казахстан (Первичная постановка
на учет №6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес: Республика Казахстан, 010000,
г. Нур-Султан, пр. Кабанбай батыра, 19,
блок Е, каб. 306, тел.: 8(7172) 26-61-22
www.zqai.kz, E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Колонка редакции.....5

Часть I

Приветственные слова

- К.А. МАМИ**, председатель Конституционного Совета Республики
Казахстан, доктор юридических наук, профессор.....8
- Ю.А. ТИХОМИРОВ**, заместитель заведующего Центром публично-
правовых исследований Института законодательства и сравнительного пра-
воведения при Правительстве Российской Федерации, член-корреспондент
Международной академии сравнительного права, Заслуженный деятель
науки Российской Федерации, доктор юридических наук, профессор.....11
- И.И. РОГОВ**, заместитель исполнительного директора Фонда
Нурсултана Назарбаева, член Венецианской комиссии Совета Европы
от Республики Казахстан, доктор юридических наук, профессор.....12
- Ж.К. АСАНОВ**, председатель Верховного Суда Республики
Казахстан, кандидат юридических наук.....13
- Е.Б. СЫДЫКОВ**, ректор Евразийского национального университета
им. Л.Н. Гумилева, академик НАН РК, доктор исторических наук,
профессор.....14
- А.А. МАКАРЦЕВ**, проректор по научной работе и дополнительному
образованию Новосибирского Государственного Университета Экономики
и Управления, кандидат юридических наук, проректор по научной работе
и дополнительному образованию Новосибирского государственного
университета экономики и управления.....16
- Е.С. МЕРЗАДИНОВ**, ректор Академии правоохранительных органов
при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан, кандидат
юридических наук.....16
- М.Б. БЕКЕТАЕВ**, Министр юстиции Республики Казахстан.....17
- #### Доклады
- К.С. СУЛТАНОВ** Ұлт келбеті.....19
- Р.К. САРПЕКОВ** Парасатты өмір жолы.....24
- К.Б. САФИНОВ** Место и значение творческого наследия академика
С.З. Зиманова в современном нормотворчестве.....29
- Б.М. ИМАШЕВ** Академик Зиманов С.З. - основоположник
юридической науки.....36
- М.К. СУЛЕЙМЕНОВ** Академик С.З. Зиманов и его роль в
становлении юридической науки в Казахстане.....39
- Ө.Ш. ЖАЛАЙРИ** Академик С.З. Зиманов «Қазақ Ата заңдарының
бастаулары жөнінде».....42
- С.Н. САБИКЕНОВ** Академик Салык Зиманов - выдающийся ученый
юрист современности и основатель казахской юридической науки.....47
- С.Ф. УДАРЦЕВ** Воин: эпизоды военной биографии академика
(к 100-летию со дня рождения С.З. Зиманова).....50
- М.Т. АЛИМБЕКОВ** Заңғар тұлға, ұлы ұстаз, ғұлама ғалым.....55
- Д.Л. БАЙДЕЛЬДИНОВ** Роль академика Зиманова С.З. в развитии
юридического образования Казахстана.....57
- Н.О. ДУЛАТБЕКОВ** Заң ғылымдарының патриархы Салык Зиманов
хақында.....61
- Е.А. ГУЩИНА** Современные тенденции цифровой трансформации
в правовой сфере Российской Федерации.....65
- З.Х. БАЙМОЛДИНА** Актуальность идей Салыка Зиманова о развитии
судебной власти в современных условиях.....72
- Е.О. АЛАУХАНОВ** Салык Зиманов: гражданин, патриот и ученый.....78
- А.А. СМАГУЛОВ** Академик С.З. Зимановтың мемлекетіміздің заң
шығару қызметіндегі еңбегі.....82
- В.А. ШАРШУН** О некоторых вопросах цифровизации национальной
правовой системы.....84
- С.А. КАЛИНИН** О футурологическом измерении теоретической
юриспруденции.....93
- А.С. ИБРАЕВА, С.С. ДЮСЕБАЛИЕВА** Роль академика Зиманова Салык
Зимановича в развитии юридического образования Казахстана.....102

Ж.И. ИБРАГИМОВ С. Зимановтың еңбектеріндегі қазақ құқығының ролі.....	104
Е.Б. АБДРАСУЛОВ Академик С. Зиманов и теоретические вопросы государственного суверенитета Казахстана.....	106
Ученые о деятельности академика С. Зиманова	
Ж.Х. КОСАНОВ С. Зиманов об особенностях участия государства в отношениях недропользования.....	114
Р.Т. НУРТАЕВ Об экстраполяции идей академика Зиманова С.З. на развитие юридической науки Казахстана.....	118
Вклад академика Салыка Зиманова в развитие государственного языка	
А.К. МАХАМБЕТОВА Қазақ тілінің мемлекеттік мәртебесін бекітудегі С. Зимановтың ролі.....	134
Ж.М. ТУРАРОВА Ардагер ерлігі ұрпаққа үлгі.....	140
А.С. ТУРГАНБАЕВА, Т.С. ЕРЕМЕНКО Великий учитель и гений юридической науки (к 100-летию академика и общественного деятеля С. З. Зиманова).....	147
А.А. ХАМЗИНА Тағылымы мол тәлімгер.....	155
Часть II	
Конституционное и административное право	
Т.С. БИНДЮКОВА О некоторых исторических аспектах становления независимости Казахстана в трудах государственных деятелей.....	160
Н.В. СУДИЛОВСКАЯ Терминосистема правовых актов, регулирующих сферу информации, информатизации и защиты информации в Республике Беларусь (на примере закона Республики Беларусь «Об информации, информатизации и защите информации»).....	166
Б.К. СЫЗДЫҚ, А.Б. АБДИЖАМИ Казахская правовая культура: корни и горизонты.....	173
Б.К. СЫЗДЫҚ, С.И КОПЖАСАРОВА Билер институты – қазақ құқығының алтын арқауы.....	180
В.Е. ЭЧИН, Е.В. ЭЧИНА Проблема постижения феномена безопасности как основы национальной безопасности Республики Казахстан.....	189
Гражданское и гражданско-процессуальное право	
К.К. САБИРОВ Перспективы внедрения цифровых форм сделок с недвижимым имуществом в Казахстане.....	198
Уголовное право и уголовный процесс	
А.Б. БАЙСУЛТАНОВ, А.Ф. САТТАРОВА Профилактика бытового насилия: правовые и организационно-тактические аспекты.....	205
Б.К. БЕКЕТОВА Вопросы использования материалов негласных следственных действий, оперативно-розыскной и контрразведывательной деятельности в качестве доказательств по уголовному делу.....	217
С.С. КАРЖАУБАЕВ Досоветский период истории развития экономических правонарушений.....	225
Б.Ж. КЫЗДАРБЕКОВА К вопросу о правовых основах деятельности мест содержания под стражей в период их становления.....	233
Д.А. ФИНК, А.В. ПИПТЮК Регламентация законодательством Казахстана и России права адвоката на доступ к правосудию и уголовно-процессуальной информации.....	242
К.А. ЧАТЫРБАЕВ, К.О. ЕСТИБАЕВ Терроризмді алдын алудың құқықтық мәселелері.....	248
Международное право и сравнительное правоведение	
Н.С. КАЛА, Р.М. АНАРОВА Анализ экономики и рынка труда стран СНГ на основе концепции достойного труда.....	254
М.А. САРСЕМБАЕВ Внешнеполитические аспекты Конституций суверенного Казахстана 1993 года и 1995 года (сравнительно-правовой анализ).....	260
Б.Ю. ШАНГИРБАЕВА Прогрессивная роль Комитета ООН по правам человека в имплементации Международного пакта о гражданских и политических правах.....	269
Правовой мониторинг	
А.Б. КАЙЖАКПАРОВА Разрешительная система предпринимательской и иной деятельности: анализ действующего законодательства Казахстана.....	275
А.К. КАНАТОВ, М.Д. КАРАЖАНОВ, Ж.Д. БАКТИЯРОВ Оказание медицинской помощи тюремной службой здравоохранения (кейс метод).....	283
А.К. КАНАТОВ, О.С. КАРАХОЖАЕВ К вопросу медицинского обслуживания осужденных (законодательное обеспечение).....	293
С.С. ШИШИМБАЕВА Некоторые аспекты несовершенствования правовых процедур регулирования торговой деятельности в Казахстане.....	300
Трибуна молодого ученого	
Е.Б. АХМЕТОВ, Н. САУЛЕН, А.Н. ОСПАНОВА Выборность акимов и вопросы повышения эффективности местного государственного самоуправления в Республике Казахстан.....	305
Ю.С. КОСТЯНАЯ Вопросы совершенствования законодательства по защите животных.....	314
М.М. КУЛБАЕВА Некоторые вопросы обеспечения конституционных прав и свобод личности при санкционировании залога следственным судьей.....	326
Хроника научной жизни	
Информационное сообщение о Международной научно-практической конференции, посвященной 100-летию академика НАН РК, заслуженного деятеля науки, доктора юридических наук, профессора С.З. Зиманова.....	335
Информационное сообщение о книжной выставке «Өнегелі өмір», посвященной 100-летию С.З. Зиманова, доктора юридических наук, профессора, академика НАН РК, заслуженного деятеля науки.....	341

УДК 340; 34.09

**ВОИН: ЭПИЗОДЫ ВОЕННОЙ БИОГРАФИИ АКАДЕМИКА
(К 100-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ С.З. ЗИМАНОВА)**

Ударцев Сергей Федорович

Доктор юридических наук, профессор, руководитель научно-исследовательских проектов по вопросам правовой политики, конституционного законодательства и государственного управления (Университет КАЗГЮУ им. М.С. Нарикбаева), Нур-Султан, Республика Казахстан, e-mail: sudartsev@mail.ru

Ключевые слова: *Зиманов С.З., участник Великой Отечественной войны 1941 – 1945 гг., орден Красной Звезды, орден Отечественной войны первой степени, «вызываю огонь на себя», лидер юридической науки, история Казахстана, история юридической науки.*

Аннотация. *Статья представляет собой текст доклада на конференции, посвященной 100-летию со дня рождения первого доктора юридических наук и первого академика из числа казахских ученых. На основе архивных документов, воспоминаний современников и самого академика показана его военная биография и совершенные им подвиги воина. Автор отмечает, что четыре года войны, когда 24-х летний С.З. Зиманов прошел путь от рядового до гвардии майора и заместителя командира полка, оказали значительное влияние на формирование личности будущего лидера юридической науки Казахстана.*

**ЖАУЫНГЕР: АКАДЕМИКТИҢ ӘСКЕРИ ӨМІРБАЯНЫНЫҢ ЭПИЗОДТАРЫ (С.З.
ЗИМАНОВТЫҢ ТУҒАНЫНА 100 ЖЫЛ ТОЛУЫНА ОРАЙ)**

Ударцев Сергей Федорович

Заң ғылымдарының докторы, профессор, құқықтық саясат, конституциялық заңнама және мемлекеттік басқару мәселелері жөніндегі ғылыми-зерттеу жобаларының жетекшісі (M.S. Narikbaev atyndaғы KAZGUU Universiteti), Нұр-Сұлтан, Қазақстан Республикасы, e-mail: sudartsev@mail.ru

Түйінді сөздер: *С.З. Зиманов, 1941-1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысының қатысушысы, Қызыл Жұлдыз ордені, бірінші дәрежелі Отан соғысы ордені, «кеудемді отқа тосамын», заң ғылымының көшбасшысы, Қазақстан тарихы, заң ғылымының тарихы.*

Аннотация: *Мақала заң ғылымдарының тұңғыш докторы және қазақ ғалымдары арасынан шыққан тұңғыш академиктің туғанына 100 жыл толуына арналған конференциядағы баяндаманың мәтінін ұсынады. Мұрағат құжаттары, замандастарының және академиктің естеліктері негізінде оның әскери өмірбаяны және жауынгердің жасаған ерліктері көрсетілген. Автор соғыстың төрт жылы, яғни 24 жастағы С.З. Зимановтың қатардағы жауынгерден гвардия майоры мен полк командирінің орынбасарына дейін өткен өмір жолы Қазақстанның заң ғылымының болашақ көшбасшысының тұлғасын қалыптастыруға айтарлықтай әсер еткенін атап өтеді.*

WARRIOR: SOME EPISODES FROM THE ACDEMICIAN'S MILITARY BIOGRAPHY (ON THE 100th ANNIVERSARY OF ZIMANOV'S BIRTH)

Udartsev Sergej F.

Head of research projects on legal policy, constitutional legislation and public administration, Doctor of Juridical Sciences, Professor (M. Narikbaev «KAZGUU» University), Nur-Sultan, Republic of Kazakhstan, e-mail: sudartsev@mail.ru

Key words: *S.Z. Zimanov, participant of the Great Patriotic War of 1941-1945, Order of the Red Star, Order of the Patriotic War of the first degree, "I draw fire upon myself", leader of legal science, history of Kazakhstan, history of legal science.*

Abstract: *The article is presented in the form of a report at a conference dedicated to the 100th birth anniversary of the first doctor of legal sciences and the first academician among Kazakh scientists. His military life and heroic deeds are shown on the basis of some archival documents, memoirs of contemporaries and the academician himself. The author notes that the four war years had a significant impact on the formation of the personality of the future leader of legal science of Kazakhstan. The 24-year-old military officer, Zimanov, have walked his way up from soldier to Guards Major, a deputy regiment commander for this period of time.*

Салыку Зимановичу Зиманову как ученому, государственному и общественному деятелю посвящено немало работ¹². Но его военная биография осталась несколько в тени, хотя она во многом повлияла на его судьбу. Недавно, отмечалось 75-летие Победы в Великой Отечественной войне. Думаю, будет уместно напомнить, что и он, классик юридической науки, был одним из участников и героев той войны.

С.З. Зиманов служил в Красной армии с января 1940 г., сначала в береговой обороне три месяца в морфлоте, затем – в пехоте – в горно-стрелковом полку (воинская часть располагалась в Потти, в Грузии), до 1941 г. служил в Грузии. Он готовился к демобилизации (призывники со средним образованием, которых тогда было немного, служили полтора года) когда началась Великая Отечественная война.

На фронтах этой войны погибли два брата С.З. Зиманова – Сапар и Отар.

Через пару месяцев после начала войны С.З. Зиманова и других его сослуживцев перебросили под Ростов, а потом его, как имеющего среднее образование, отправили в военное училище. С октября 1941 г. по март 1942 г. С.З. Зиманов был курсантом Сухумского военного училища, после этого с марта 1942 г. по июль 1942 г. командовал взводом учебной батареи Сухумского военного училища.

Затем до февраля 1943 г. был командир взвода в 11-м горно-стрелковом отряде Закавказского фронта. Летом 1942 г. на горном перевале Наур их воинская часть попала в ситуацию, когда было прервано снабжение продуктами и они полмесяца переживали голод высоко в горах. Потом до декабря 1943 г. командовал батареей в 213 гвардейской бригаде Северо-Кавказского фронта. С декабря 1943 г. по июнь 1945 г. служил командиром дивизиона 615 артиллерийского полка 2-го Украинского фронта. С июля

¹² Доклад на Международной конференции «Академик С.З. Зиманов: жизненный путь и научные достижения». Подробная статья проф. С.Ф. Ударцева по данной теме публикуется в журнале «Право и государство», 2021, № 1.

См. некоторые другие публикации о С.З. Зиманове автора доклада: *Ударцев С.Ф.* Учителя и коллеги. Из истории юридической мысли Казахстана XX – начала XXI вв.: Очерки и воспоминания. Алматы: Раритет, 2011. – 576 с.; Зиманов Салык Зиманович: Биобиблиографический указатель / Сост. – Ш. Кунанбаева, О.П. Бравач. Гл. ред. – С.Ф. Ударцев. Алматы: Центральная научная библиотека МОН РК, 2011. – С. 68-122; *Ударцев С.Ф.* Академик С.З. Зиманов (К 90-летию со дня рождения ученого, педагога, государственного и общественного деятеля) // Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия «Юридические науки». 2011, № 1 (7). – С. 157-216. См. также: *Тлепина, Шолпан.* Эволюция государственно-правовой науки в Казахстане (1930-е – 1991 гг.) / Вступ. ст. и отв. ред. – С.Ф. Ударцев. Алматы: КазГЮУ, 2005 – 540 с. (см. указатель имен).

1945 г. был заместителем командира полка 8-го механизированного корпуса Белорусского военного округа.

Демобилизовался С.З. Зиманов через год после окончания войны. Его не хотели отпускать из армии и рекомендовали для поступления в Академию бронетанковых войск. Но ему надо было домой, так как он был старшим из детей, а после гибели на войне двух братьев с матерью-домохозяйкой остались три младшие сестры.

Изучение документов о награждении (наградных листов, учетных карточек), военного билета, личного листка по учету кадров показывает, что на войне не всегда была возможность детально фиксировать в документах все перемещения, командировки на другие фронты, участие во всех боевых действиях во всех ролях с абсолютной точностью. Порой записи в разных документах различаются. Тем не менее, сравнение документов дает достаточно точное представление о военном пути офицера.

В архивном наградном листе на С.З. Зиманова, когда в последние дни войны его представили к награждению орденом Отечественной войны первой степени за подвиг, совершенный в марте 1945 г., перечисляется, на каких фронтах ему пришлось воевать. Это были фронты: Южный, Северокавказский, Закавказский, вновь Северокавказский, 2-й Украинский, 2-й Белорусский до мая 1945 г. включительно. В информации «Из военной биографии» в собрании сочинений С.З. Зиманова указаны также Воронежский, Степной, Украинский 1 и 2, Белорусский 1 и 2 фронты, Северная группировка войск, участие в форсировании рек Буг, Днепр, Одер¹³.

Гвардии майор С.З. Зиманов имел к концу войны четыре ранения. Он был ранен в октябре 1942 г. на Закавказском фронте, в феврале и в июне 1943 г. на Северокавказском фронте, в октябре 1943 г. на 2-м Украинском фронте.

За годы войны С.З. Зиманов награжден двумя орденами – Красной Звезды и Отечественной войны первой степени, медалями «За оборону Кавказа», «За взятие Кенигсберга», «За взятие Берлина» и «За победу над Германией». А позже, в 1980-х гг. – еще и юбилейным орденом Отечественной войны.

При награждении орденом Красной Звезды (1943 г.) специально отмечалось, что «Тов. Зиманов работая в должности Командира Минометной роты показал себя одним из лучших командиров, ... умело и организованно вел в бой свое подразделение не имея больших потерь. Хорошо корректируя огонь под личным руководством т. Зиманова было разрушено 3 блиндажа противника. Дисциплинирован, решительный, смелый и отважный командир»¹⁴. Слова «не имея больших потерь», думаю, имеют ключевое значение. Зиманов умел воевать умно, был разумно осторожен и смел одновременно, берег людей.

Свои аналитические способности С.З. Зиманов применял и в годы войны, обобщая опыт управления минометным подразделением. 29 октября 1944 г. в газете «На штурм» опубликована его статья «Действия минометчиков в лесисто-болотистой местности». В ней он делится личным опытом и тактическими основами эффективного участия в боевых действиях минометчиков.

В представлении его ко второму ордену – Отечественной войны первой степени в 1945 году выделяются два мартовских эпизода боевых действий – 13 и 25 марта. В хранящейся в архиве учетной карточке при награждении С.З. Зиманова этим орденом, в разделе описание подвига, лаконично рассказывается о подвиге Салыка Зимановича в районе Гданьска в Польше, когда он, рискуя жизнью, вызвал «огонь на себя», чтобы исключить повторное занятие противником стратегической высоты, на которую он и его бойцы прорвались и удерживали: «25 марта 1945 года когда наши пехотные подразделения вели бой за выс. 139.2 в районе города Данциг (ныне – Гданьск – С.У.) господствующей над местностью т. Зиманов выбрав удобный момент первым достиг

¹³ Зиманов, Салык. Полное собрание сочинений. 10 томов. Алматы: «Медиа-корпорация» «ЗАН», IX том. – С. 136.

¹⁴ Центральный Архив Министерства обороны (ЦАМО) РФ. Фонд: 33. Описание: 682526. Ед. хр.: 1074.

высоты, увлекая за собой артиллеристов. Противник перешел в контратаку. Тов. Зиманов вызвал огонь дивизиона на себя, огнем минометного дивизиона и личным оружием контратака противника была отбита, в результате мощного минометного огня по высоте 139.2 противник оставил убитыми 22 солдата и двух раненых. В результате вызванного огня наша пехота с успехом овладела высотой и продвинулась вперед до 1 км»¹⁵.

3 мая 1945 г. Салык Зиманович оказался свидетелем и непосредственным участником встречи союзных армий на Эльбе, приема первой стихийной делегации американских офицеров. «К полудню третьего мая, – писал С.З. Зиманов, – наши части, достигнув р. Эльбы, остановились в лесу, к нам на вилсах и мотоциклах приехала группа американских офицеров и солдат. Встреча была самая теплая и радостная, без всяких формальностей... Тронутые нашими искренними отношениями, они пригласили к себе, в расположение американских частей, остановившихся в 5-10 км по другую сторону реки»¹⁶.

На следующий день, в числе нескольких советских офицеров, он был в гостях у американских коллег в месте расположения их армии. «На одном из коротких приемов, – вспоминал С.З. Зиманов, – мы встретили спасенного нами американского офицера. Этой встречи не ожидал ни он, ни мы. Он, узнав нас, со слезами бросился обнимать и говорил по-нашему адресу много теплых слов»¹⁷. Этот американец два дня до этого вышел в потрепанном немецком мундире из группы сдавшихся немцев в военной форме к двигавшейся к Эльбе колонне советских войск, в которой был и С.З. Зиманов. Он сообщил, что является американцем, «попавшим в руки немцев» и его направили в штаб механизированной бригады. «Как мы могли понять, – писал Салык Зиманович, – он будто был американским агентом-шпионом в немецком лагере»¹⁸.

Салык Зиманович в период Великой Отечественной войны преодолел немало трудностей, был свидетелем трагедий и побед, падений и взлетов человечности, проявлял героизм, достойный лучших воинов Армии, победившей в труднейшей и кровопролитнейшей войне в истории.

Военные годы и военный опыт неизбежно оставили глубокий след в характере будущего академика Зиманова, закалив его волю, сформировав качества боевого офицера, отточив лидерские качества, научив и в мирной жизни трудиться за тех, кто не дожил до победы, ценить мир, уметь вести бои в сфере науки, организовывать наступление и быстрое продвижение вперед в больших мирных делах, лично идти на прорыв и брать на себя ответственность, продвигать науку, штурмовать неизвестное. Не было бы у него военного опыта, и Зиманов, возможно, был бы другим...

Библиография

1. Гражданин и выдающийся ученый, академик Зиманов Салык Зиманович. Юбилейный сборник / Под ред. К.А. Сагадиева, М.А. Кул-Мухамеда. Алматы: Атамұра, 2001. – 342 с.
2. Зиманов, Салык. Полное собрание сочинений. 10 томов. Алматы: «Медиа-корпорация» «ЗАН», IX том. – 464 с.

¹⁵ См.: ЦАМО РФ. Фонд: 33. Описание: 686196. Ед. хр.: 5583.

¹⁶ Зиманов С.З. Первые встречи // Салык Зиманов. Материалы к биографии / сост. И.М. Козыбаев. Астана, 2014. – С. 214.

¹⁷ Зиманов С.З. Первые встречи // Гражданин и выдающийся ученый, академик Зиманов Салык Зиманович. Юбилейный сборник / Под ред. К.А. Сагадиева, М.А. Кул-Мухамеда. Алматы: Атамұра, 2001. – С. 170.

¹⁸ Зиманов С.З. Первые встречи / Зиманов С.З. в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 годов // Зиманов, Салык. Полное собрание сочинений. 10 томов. Алматы: «Медиа-корпорация» «ЗАН», IX том. – С. 151-152.

3. Зиманов Салык Зиманович: Биобиблиографический указатель / Сост. – Ш. Кунанбаева, О.П. Бравач. Гл. ред. – С.Ф. Ударцев. Алматы: Центральная научная библиотека МОН РК, 2011. – 268 с.
4. Зиманов С.З. Первые встречи // Салык Зиманов. Материалы к биографии / сост. И.М. Козыбаев. Астана, 2014. – 320 с.
5. Салык Зиманов / ред. баск. Ғ.М. Мутанов. Алматы: Қазақ университеті, 2011. – 265 б.
6. Салык Зиманов. Материалы к биографии / Сост. И.М. Козыбаев. 2-е изд., доп. и перераб. Алматы: Раритет, 2016. – 352 с.
7. Тлепина, Шолпан. Эволюция государственно-правовой науки в Казахстане (1930-е – 1991 гг.) / Вступ. ст. и отв. ред. – С.Ф. Ударцев. Алматы: КазГЮУ, 2005. – 540 с. (см. указатель имен).
8. Ударцев С.Ф. Учителя и коллеги. Из истории юридической мысли Казахстана XX – начала XXI вв.: Очерки и воспоминания. Алматы: Раритет, 2011. – 576 с.
9. Ударцев С.Ф. Академик С.З. Зиманов (К 90-летию со дня рождения ученого, педагога, государственного и общественного деятеля) // Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия «Юридические науки». 2011, №1 (7). – С. 157-216.
10. Центральный Архив Министерства Обороны (ЦАМО) РФ. Фонд: 33. Описание: 686196. Ед. хр.: 5583.
11. ЦАМО РФ. Фонд: 33. Описание: 682526. Ед. хр.: 1074.